

УДК 94(477)

Л. Химич

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ІСТОРИОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ ХІХ СТОЛІТТЯ

Актуальністю даної теми продиктовано спробу проаналізувати та систематизувати дослідження аграрного розвитку Правобережної України першої половини ХІХ ст. вітчизняною та зарубіжною історіографічною школою.

Наукова цінність доробку української історіографії ХІХ ст. полягає у створенні емпіричної бази для теоретичних узагальнень та висновків. Нагромаджені й опубліковані документи, статистичні дані служать джерельною базою для вивчення окремих аспектів функціонування аграрного сектору на Правобережній Україні.

З метою більш ґрунтовного розкриття вибраної теми дослідження здійснено оцінку дореволюційної, радянської, української та зарубіжної історіографії. Також проаналізовано законодавство, яке регулювало поземельні відносини в Правобережній Україні, на основі матеріалів дореволюційних істориків-юристів, статистиків та філологів, які перебуваючи на чиновницькій посаді, у своїх напрацюваннях переслідували лише політичне замовлення.

Історіографічний огляд представленої теми посприяв визначенню того, що в історичній літературі вивчалися різні аспекти як створення загальноімперської управлінської моделі та її розвитку, так і специфіка окремих владних інституцій в регіонах. Проте велика кількість та різноманітність документальних матеріалів, а також можливість застосування нових методологічних підходів дозволяють всебічно і поглиблено розглянути означену проблематику, проаналізувати фактичні дані та зробити висновки.

Проведене дослідження ґрунтується на використанні різних видів історичних джерел, які відрізняються за складом, походженням, об'ємом матеріалу, за ступенем достовірності й адекватного відображення подій. Джерела, які стали основою даної дисертаційної роботи поділено на групи.

Найбільш численною групою опрацьованих джерел виступають нормативні акти, санкціоновані верховною владою та опубліковані в Повному зібранні законів Російської імперії та Зводі законів Російської імперії.

У процесі роботи використано різноманітну довідкову літературу: енциклопедичні видання, біографічні словники. Ще однією групою джерел, у яких знайдено відомості про аграрне минуле краю, є джерела особистого походження – мемуари, щоденники, автобіографічні записки чиновників, представників правобережного дворянства, які служили по виборах, або за призначенням уряду в адміністративних установах Київської, Волинської та Подільської губерній.

Матеріали центральних і місцевих державних установ, періодичні видання, мемуари, щоденники і листування, дані статистичних і довідкових видань у комплексі із законодавчими актами дозволили представити та відтворити стан земельних відносин Правобережної України за значний історичний період. На основі цього зроблено висновки про те, що джерельна база є нерівнозначною, але комплексний підхід у використанні всіх груп джерел дозволяє вирішити поставлені завдання. Загалом джерельна база є достатньою для висвітлення всіх основних аспектів проблеми і дозволяє проводити комплексне наукове дослідження.